

Poikkihallinnolliset ryhmät ja perheiden ongelmiin puuttuminen

MIRJA MÄÄTTÄ

Poikkihallinnollinen – eri hallinnonalojen ammattilaisten – yhteistyö on uudenlainen tapa organisoida eettisesti haastavaa ehkäisevää työtä, jossa pyritään ennakoimaan ja hallitsemaan elinoloihin ja elämäntapoihin liittyviä riskejä. Ulrich Beck (1995, 48–49, 61–62) on visioinut teksteissään toiselle modernille ominaisen neuvottelevan valtion, jossa pätevyyttä ja ei-pätevyyttä yhdistelevät pyöreän pöydän foorumit kehittelevät ja kokeilevat uusia ratkaisuja. Tällaiset foorumit soveltuvat ehkäisevän työn kehittämiseen, joka nousi 1990-luvulla hyvinvointipolitiikan keskiöön. Ehkäisevässä työssä painotetaan paikallisia toimia: kansalaisten osallistumista, ammattilaisten verkostoitumista ja uudenlaista tiedon tuottamisen tapaa. (Rauhala & al. 2000.) Ongelmien ehkäisy ja varhaisen puuttumisen rinnalla on alettu puhua myönteisten asioiden, kuten terveyden, osallisuuden ja hyvinvoinnin, edistämisestä. Osin kyse on retoriikan pehmentämisestä: sosiaalisten ongelmien sijasta painotetaan olemassa olevia vahvuuksia ja resursseja. Poliittishallinnollisessa ohjauksessa ammattilaisia kehoitetaan yhtä kaikki yhdistämään voimansa.

Tässä artikkelissa analysoin poikkihallinnollisten ryhmien neuvotteluja ja toimintaa Helsingissä vuosina 2001–2002 kerätyn empiirisen ryhmähaastatteluaineiston valossa. Seitsemässä tutkitussa ryhmässä eri hallinnonalojen ammattilaiset, pääasiassa sosiaali-, koulu- ja nuorisotoimen työntekijät (ks. liite 1), kokoontuivat säännöllisesti

keskustelemaan alueensa lasten, nuorten ja perheiden asioista ja pyrkivät ehkäisemään heidän syrjäytymistään, päihteiden käyttöään sekä tukemaan vastuullista vanhemmuutta. Ehkäisevässä työssä kohdataan väistämättä myös aktualisoituneita riskejä ja koetaan niiden aiheuttamaa ammatillista huolta. Ammatillisen huolen heräminen edellyttää harkittuja toimia.

Tulkitsen tutkimani ryhmät ammattilaisten yhteisöllisen neuvottelun foorumina tai ainakin yrityksenä luoda sellainen paikka, jossa käsitellään liberaalin yhteiskunnan puuttumisdilemmaa eli kysymystä siitä, milloin ja millainen puuttuminen lasten ja heidän perheidensä elämään on oikeutettua ja tarpeellista, milloin taas epäsuotavaa tai jopa vahingollista. Ammatillinen puuttuminen perheiden tai yksilöiden elämään on hankalaa. Sitä yhtäältä odotetaan ja peräänkuulutetaan, toisaalta karsastetaan ja pelätään. Virallisten ja epävirallisten turvaverkkojen toimimattomuus ja välinpitämättömyys ovat tulleet esille esimerkiksi alkoholiongelmaisten perheiden lasten retrospektiivisistä kertomuksista: lapset eivät usein saaneet kaipaamaansa apua ja tukea (Itäpuisto 2005, 91–93). Toisaalta ydinperheiden yksityistymisen rinnalla kehittyneen lastensuojeluinstituution keinot perheen rajojen ylittämiseen nähdään eettisesti pulmallisina. Perheen koskemattomuuteen kajoaminen huostaanottojen muodossa onkin määritelty lastensuojeluinstituution kirotuksi tehtäväksi. (Saurama 2002, 28–29.) Jokaiselta hallinnonalalta voidaan löytää yhteiskunnallista kritiikkiä herättäviä tehtäviä, mutta erityisesti lastensuojeluun kohdistuu monensuuntaisia odotuksia ja paineita.

Esitän artikkelissani empiirisen aineiston valossa, mitä rakenteellista tukea ammattilaiset kai-

Kiitän artikkelia koskevasta kommentoinnista nimetömiä referoita sekä Pirkko-Liisa Rauhala, Antti Maunua, Pekka Sulkusta, Mikko Saastamoista ja Kirsi Erärantaa.

paavat ja mitä ehkäisevän työn keinoja he hahmottelevat puuttumisdilemmaa ratkaistakseen. Esitän myös, millä edellytyksillä ryhmät etenevät käytännön yhteistoimintaan. Analyysin kautta syvennän kuvaa liberaalin yhteiskunnan puuttumisdilemmasta ja sen käsittelystä poikkihallinnollisissa ryhmissä.

Sosiaalisesta hallinnasta yhteisöhallintaan?

Ehkäisevä hyvinvointi- ja kasvatustyö vie tekijänsä lasten elämän riemuihin ja kamppailuihin sekä julkisen vallan yksityis- ja perhe-elämää ohjaaviin käytäntöihin. Ammattilaisten verkostoitumisesta ja yhteistoiminnasta on tullut yleisesti hyväksytty tavoite monestakin syystä: hyvinvointivaltiolista toimintaa on haluttu tehostaa, paikallistason vastuu ja valtuudet ovat korostuneet ja ammattilaisille on asetettu uusia yhteisöllisiä tehtäviä. Hyvinvointivaltion laajentuessa ammatillisille projekteille, uusien professioiden opillistumiselle, erikoistumiselle ja vakiintumiselle oli sijaa; hyvinvointivaltion jälkiekspansiiviseen vaiheeseen liittyvät puolestaan professioiden haurastuminen sekä jälkiammatillinen joustavuus – monitaitoisuus, verkostoituminen, refleksiivisyys ja yrittäjäys (Julkunen 2004). Tulkintani mukaan ammattilaisverkostot toteuttavat palvelusektoreiden välisiä neuvottelujaan erityisesti kahden ideaalin risteyksessä: sosiaalinen hallinta sekä uusi yhteisöhallinta risteävät heidän toimintaympäristössään. Siten lapsiin ja nuoriin suuntautuvalla poikkihallinnolliselle yhteistyölle tarjoutuu tässä ajassa kaksi tehtävää: 1) hyvinvoinnin ja normaliteetin vajeiden paikkaaminen eli murroksessa olevan hyvinvointivaltion vastuiden kantaminen ja 2) yhteisöhallinnan kokeilu ongelmien ehkäisyssä.

Sosiaalinen hallinta kiinnittyy hyvinvointivaltioon ja sen asiantuntijavetoiseen biopolitiikkaan – väestön ja yksilöiden elämän potentiaalien ohjaamiseen ja kontrolliin. Liberaalin hallinnan ohella kehittyivät myös sosiaalisiksi ymmärretyt asiat, kuten oikeudet, turvallisuus, vakuutus ja kansalaisuus. (Dean 1999, 99; Helén 2004.) Suomalaista hyvinvointivaltiota rakennettaessa ”sosiaalinen” merkitsi yhteisyyttä, lämpöä, toverillisuutta, kiinteitä yhteyksiä sekä keskinäistä avunantoa (Kuusi 1931, 13–14), ja sosiaalinen kysymys erityisesti työväen integroimista, jossa ”sosiaalisen voi ymmärtää olleen se vaje, joka erotti yksilön normali-

teetista” (Haatanen 1997). Pohjoismainen hyvinvointivaltio voidaan nähdä suhteellisen avarana moraaliyhteisönä, joka on sallinut runsaasti eroja elämäntapavalinnoissa ja maailmankatsomuksissa, mutta perusoikeuksien toteutumisen suhteen vain pieniä eroja. Niissä se on tavoitellut tasa-arvoa, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja oikeudenmukaisuutta. (Julkunen 1994.)

1980-luvulta alkaen hyvinvointivaltioideaali ja sen moraaliset periaatteet ovat olleet uskottavuus- ja rahoituskriisin kourissa: sitä on arvosteltu byrokraattisuudesta, sektorikohtaisista jäykistä, asiakkaan tarpeita kohtaamattomista palveluista sekä valtion kontrollivallasta (ks. Hirsch 1983, 84–87; Giddens 1998, 112–113). Hyvinvointipalvelujen on nähty tuottavan riippuvuutta ja passiivisuutta, jopa pahoinvointia. Sekä poliittiselta oikeistolta että vasemmistolta kuulunut kritiikki ja kansallisvaltion merkityksen oheneminen globalisaatio- ja integraatiokehityksessä ovat vaikuttaneet hyvinvointivaltion muodonmuutokseen, jonka laajuudesta ja syvyydestä ei vallitse yksimielisyyttä (Alasutari 2004). Uudenlaiset managerialiset, tehokkuuteen tähtäävät ja paikallisyhteisöön tukeutuvat hallinnan tavat ovat nousseet korvaamaan sosiaaliseen hallintaan perustuvia tavoitteita. Kasvavia kansalaisia koskeva nykykeskustelu vilisee taloustermejä: lapsiin ja heidän hyvinvointiinsa sijoitetaan, he ovat avain menestyvään kansantalouteen, ja sosiaalisesta on tullut yksi pääoman muoto, ja se kasvaa ennen kaikkea paikallisyhteisöissä.

Yhteisöhallinnalla tarkoitetaan erityisesti 1990-luvulla vahvistunutta hallinnan tapaa, jossa lähiyhteisöt ja niiden moraalinen velvoittavuus ja vastuullistamisen kyky ovat nousseet poliittisen retoriikan keskiöön (Rose 1999, 172–176). Valtiota ja yksilöitä välittävän kansalais- ja paikallisyhteisön uusi korostaminen näkyy erityisesti anglosaksisissa kommunitaristisissa ja kolmannen tien virtauksissa ja ohjelmajulistuksissa (Etzioni 1996; Giddens 1998), joita on soviteltu suomalaiseenkin yhteiskuntapolitiikkaan (Rahkonen 2000). Yhteisöpainotuksella pyritään pysäyttämään liberaaliin hyvinvointivaltioon liitetyt lieveilmiöt, kuten yksilön oikeuksien rajattomat vaateet, etuuksien väärinkäyttö ja kansalaisten moraalin murentuminen. Yleistäen voidaan sanoa, että kommunitarismi arvostaa paikallista, kasvokkain tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja jaettuun moraaliiin perustuvaa yhteisöllisyyttä sekä perinteisiä sosiaalisia instituutioita, kuten

perhettä ja koulua, ja pyrkii elvyttämään niitä. (Haatanen 1997; Kymlicka 2002, 271; Saastamoinen 2002.)

Yhteisökasvatuksen nousu merkitsee pitkälti vanhempiin kohdistuvaa muutospainetta, kuten esitetään nuorten ehkäisevän päihdetyön ja julkisen tilan kontrolliohjelmiä koskevassa tutkimuksessa (Törrönen & al. 2004). Tutkijat päättelivät, että kontrolloimalla nuoria julkinen sektori kiertoteitse kannustaa vanhempia muuttamaan omaa käyttäytymistään tavalla, jonka ei katsota loukkaavan yksilön perusoikeuksia suvereenina kansalaisena ja kuluttajana. Vanhempien subjektiivisen vahvistaminen ja heidän vastuuttamisensa yhteisön tuella eivät edellytä myöskään puuttumista kulutus- ja kilpailuyhteiskunnan rakenteisiin, kuten vanhempien työaikoihin tai muihin arkea sääteleviin toimintajärjestelmiin. (Törrönen & al. 2004, 230.) Ammattilaisverkostot hyödyntävät yhteisöhallinnan rinnalla edelleen myös sosiaalisen hallinnan ideoita (ks. Karlsson & Törrönen 2004; Määttä 2004b). Kysyn aineistoltani, miten nämä hallinnan tavat ilmenevät tutkimieni ryhmien neuvotteluissa.

Ryhmähaastattelut ja niiden analyysi

Tutkimus alkoi osana nuorten ehkäisevän päihdetyön projektia, Klaari Helsinki -arvointitutkimusta (ks. Sulkunen & al. 2003)¹. Klaarin yhtenä keskeisenä toimintamuotona oli tukea, muodostaa ja kouluttaa perheiden asioita ja ongelmia käsitteleviä paikallisia ryhmiä. Klaarin aluekoordinaattorit toimivat avaininformantteina tähän tutkimukseen soveltuvien ryhmien kartoituksessa, ja heidän kauttaan lähestyin ryhmiä tutkimukseen motivoivalla kirjeellä. Jos jokin ryhmä oli halukas osallistumaan tutkimukseen, selvitin tarkemmin ryhmän soveltuvuutta seuraaviin kriteereihin: keskeistä oli se, että ryhmä on poikkihallinnollinen, se käsittelee toiminnassaan nuorten ehkäisevän päihdetyön kysymyksiä ja kokoontuu

¹Klaari Helsinki -projekti oli STM:n yhteisöhallinnan pilottiprojekti vuosina 2000–2002, ja se vakinaistettiin vuoden 2003 alusta. Sen keskeinen pyrkimys on ehkäisevän työn kentällä toimivien viranomaisten ja vapaaehtoisten työn koordinointi ja suuntaaminen nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja päihdeiden käytön ehkäisemiseksi. (Ks. <http://www.hel2.fi/sosv/klaari/index.html>.)

säännöllisesti. Ehkäisevän päihdetyön kysymykset siirtyivät tutkimuksen edetessä sivummalle, koska syrjäytymisen ehkäisy oli ryhmien toiminnassa keskeistä ja oma tutkimusintressini ohjasi kysymyksenasettelua yleisen syrjäytymistä ehkäisevän toiminnan suuntaan.

Hyödynsin tutkimuksessa Alain Tourainen (1981, 140, 192–193) sosiologisen interventio-idea: järjestämissään interventiosessioissa tutkija ohjaa tarkkoja ryhmäanalyysimenetelmiä käyttäen ryhmän jäseniä määrittelemään ja analysoimaan toimintansa perusteita. Käytin ryhmähaastattelussa sekä dialogista että konfrontoivaa strategiaa: asetin ryhmän jäsenet silmäkkin omien näkemystensä kanssa niin, että niitä on perusteltava ja arvioitava (Määttä & Rantala, ilmestyy). Haastattelin kutakin tutkimukseen osallistuvaa seitsemää ryhmää kolme kertaa, joten haastatteluja kertyi yhteensä 21, litteroituna noin 400 sivua. Yhteensä haastattelututkimuksiin osallistui 57 ammattilaista, joista suurin osa oli viranomaisia. Kahden ryhmän toimintaan osallistui myös vanhempia, mutta päähaastattelussa (1. ja 2. haastattelu) he eivät olleet mukana.

Haastattelurunko (Määttä 2004a) oli kullakin ryhmällä ensimmäisellä kerralla sama: pääkysymykset koskivat ryhmän toimintaa, ryhmätyössä koettuja hyötyjä ja pettymyksiä sekä ammattilaisten syyselityksiä ja ratkaisumalleja nuorten päihdeiden käyttöön. Päihdeiden käyttö toimii haastattelussa esimerkkinä moraalisesti säädellystä, aikuisille sallitusta toiminnasta ja samalla sosiaalisesta ongelmasta, joka koskettaa monia suomalaisia. Ensimmäisen haastattelun lopulla kaikki ammattilaiset saivat mahdollisuuden tiivistää omia näkemyksiään ehkäisevästä työstä ja sen tarpeista hallitukselle suunnatun parin minuutin puheen muodossa. Tämän tiivistyksen tavoitteena oli poimia haastateltujen tärkeäksi kokemat ja ryhmähaastattelussa selkeytyneet kannat.

Neutraalin, kaikille ryhmille saman alkuhaastattelun jälkeen esitin kullekin ryhmälle toisessa – noin kolme viikkoa myöhemässä – haastattelussa tulkintani heidän näkemyksistään haastattelulainausten ryydittämänä. Ammattilaiset saivat tässä haastattelussa terästä ja selvittää itsemäärittelyitään sekä osallistua tulkintaprosessiin. Viimeisellä haastattelukerralla keräsin ammattilaisten suullista ja kirjallista palautetta tutkimusinterventioon osallistumisesta. Jätin kullekin ryhmälle myös heidän toimintaansa koskevan analyysiraportin, jota ryhmät saivat hyödyntää,

miten parhaaksi katsoivat. Ammatillaiset saivat monta mahdollisuutta selvittää ja oikoa heidän ryhmästään esittämiäni tulkintoja ryhmäintervention eri vaiheissa sekä maaliskuussa 2003 järjestetyssä, tutkimukseen osallistuneille avoimessa lopputapaamisessa, jossa esittelin heille tutkimusraportin (Määttä 2004a) käsikirjoituksen.

Analysoin ryhmähaastatteluja välittömästi haastattelujen jälkeen siten, että koodasin aineistoa sisällöstä nousevin kategorioihin pääpiirteittäin kysymys kerrallaan. Esimerkiksi ammattilaisten kertomat ehkäisevän työn keinot koodasin omaksi pääkategoriakseen. Tähän pääkategoriaan kehitin aineistosta nousevia, sisällöllisiä kategorioita, kuten arvokeskustelun ja vanhempien vastuuttamisen. Hyödynsin analyysissäni Atlas-ti-ohjelmaa, jossa koodausten sisällöllinen tarkastelu ja sisältöjen yleisyyden hahmottaminen määrällisten taulukointien avulla ovat mahdollisia. Analyysin edessä aineistosta ei juuri nouse uusia kategorioita, vaan puheet voi koodata jo syntyneisiin kategorioihin. Tätä artikkelia varten olen syventänyt analyyseni teoreettisen viitekehysten valossa etsien sosiaalisen hallinnan sekä yhteisöhallinnan muotoja ammattilaisten puheista. Edellä olen kuvannut myös analyysin vuorovaikutteisuutta: haastatellut ammattilaiset osallistuivat itsekkin analyysin tarkentamiseen vahvistamalla tai kiistämällä esittämiäni tulkintoja. Laadulliselle tutkimukselle ominaisella tavalla aineiston analyysi on jatkunut kirjoitusprosessina.

Ryhmät lyhyesti

Tutkimani ryhmät ovat organisoituneita, säännöllisesti – noin kerran kuukaudessa tai harvemmin – kokoontuvia toimijaryhmiä, jotka koostuvat lähinnä julkisten palvelujen ammattilaisista. Haastatteluihin osallistuneiden ammattilaisten sektori- ja ammattikohtainen jaottelu (liite 1) kuvaa tiivistetysti ryhmien kokoonpanoa. Yksittäisen ammattilaisen osallistuminen johonkin ryhmään perustuu yleensä vapaaehtoisuuteen tai löyhään esimiesohjailuun. Ryhmien väki saattaa vaihtua, ryhmät täydentyvät tai yksipuolistuvat, kukoistavat, sinnittelevät tai lopettavat. Ryhmät pyrkivät yhteistyöllään saavuttamaan asettamiaan tai niille asetettuja tavoitteita. Poikkihallinnollinen ryhmätyö mukautuu ja muotoutuu ajassa ja paikassa, osallistujistaan riippuen, ja kehittää uusia merkityksiä ja tavoitteita.

Lastensuojelun ryhmä (aloittanut toimintansa 1994–1995) pyrkii ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Sen toimintaideologia perustuu hyvinvointivalttiolliseen vastuuseen heikoista ja sen vihollinen on yhteiskunnallinen epätaasa-arvo. Se saa moraaliset resurssinsa ehkäisevään työhön ja puuttumiseen lastensuojelutapauksiin keskittymällä.

Terapeuttinen ryhmä (aloittanut projektitoimintansa vuonna 1997) pyrkii eri keinoin alueensa ongelmaisten lapsiperheiden syrjäytymisen ehkäisyyn. Sen toimintaideologia painottaa tunneyöskentelyä ja systeemikritiikkiä. Ryhmä saa moraaliset resurssinsa ehkäisevään työhön samastamalla autettaviin perheisiin. Ryhmä vastustaa byrokraattista, huonosti toimivaa palvelujärjestelmää.

Ehkäisevän päihdetyön tiedotusryhmä (perustettu 1993) pyrkii alueensa lasten ja nuorten päihdetyön ehkäisyyn. Ryhmä järjestää vuosittain paikalliselle yläasteelle päihdevalistuspäivän. Ryhmän toimintaa kuvaavat turhautuminen, selkeän toimintaideologian ja vihollisen puuttuminen sekä motivaatio-ongelmat. Halua muutokseen kyllä löytyy.

Kasvatussyhteistyöryhmä on koottu kasvatussyhteistyö-projektin suunnittelua varten vuonna 1999. Projektin ensisijaisena tarkoituksena on tukea vanhempia ja ammattilaisia kasvatustyössään. Tätä tehdään pääasiassa lapsille, vanhemmille ja ammattilaisille suunnatuilla koulutuksilla sekä ryhmä- tai luokkapelissännöin. Kuka projektia johtaa, suunnittelee ja toteuttaa, näyttää epäselvältä. Tätä epätietoisuutta selittää osin juuri ennen haastatteluja tapahtunut projektin vetäjän vaihtuminen. Jaettua toimintaideologiaa ei ryhmässä löydy, vihollisia voisivat olla vastuuton vanhemmuus ja välinpitämättömyys.

Päihdepalvelujen suunnitteluryhmä on vuonna 1995 sosiaalikeskuksen johtajan asettama, sosiaali- ja terveystoimen esimiehistä koostuva ryhmä. Ryhmän toimintaideologia on hallinnollinen vastuu palvelujen saatavuudesta, kattavuudesta ja laadusta. Jonkinlaisia vihollisia ryhmällä voisivat olla huonot, asiakkaiden tarpeita kohtaamattomat palvelut. Moraaliset resurssinsa ryhmä löytää kansanterveysajattelusta ja julkisesta syrjäytymishuolesta.

Kontraktiryhmä (aloittanut toimintansa vuonna 2001) pyrkii toiminnassaan peruskoululaisten syrjäytymisen ja päihdetyön ehkäisyyn. Sen toimintaideologia on kommunitaris-

تين، se tavoittelee yhteisöllisyyttä pelisääntöjen ja sopimusten kautta. Ryhmän vihollisia ovat yhteisöttömyys ja säännöttömyys. Moraaliset resurssit ehkäisevään työhönsä ryhmä saa jäsentensä yksimielisyydestä hyvän elämä määrittelyssä, jota on mahdollista soveltaa koulun mikroyhteiskunnassa.

Nuorten hyvinvointiryhmä (aloittanut vuonna 2001) neuvottelee, mitä se voisi tehdä nuorten hyvinvointia edistääkseen. Ryhmä suhtautuu avoimesti erilaisiin näkemyksiin, mutta yhteinen toimintaideologia, vihollinen ja moraaliset resurssit ovat vielä haussa. Motivaatioilmapiiri on odotava ja epäselvä. Kaikki on auki ja alussa.

Ammatillista tahtoa ja resurssipulaa

Ensimmäisen haastattelun lopulla ammatillaiset saivat mahdollisuuden tiivistää ryhmähaastattelussa käsitellyjä näkemyksiään hallitukselle suunnatun puheen muodossa. Puheissaan ammatillaiset tulevat esittäneeksi ytimekkäitä ratkaisuja ja vaatimuksia ehkäisevän työn rakenteellisiin ehtoihin. Syntyi vaikuttamaan pyrkivää puhetta, leikillistä verbaaliakrobatiaa ja pessimististäkin pohdintaa:

Mä epäilen suuresti, että onks missään semmosta asiantuntijuutta, jossa niitä pulmia voitais hoitaa. – – Täällä ollaan niin hirveen haavottuvaisia, ett jos se oma ydinperhe ei toimi, niin sitten tavallaan kaikki levähtää. Ja mä oon vähän skeptinen, ett pystyys sitä kukaan muu auttamaan ja hoitamaan, kukaan ammatiauttaja. Se on aikamoinen ongelma, ett ihmiset on niin yksin. (Koulukuraattori, nainen, nuorten hyvinvointiryhmä)

Huoli sosiaalisen tuen puutteesta ja ammatillisen auttamistyön rajoista nousi esille tässä puheessa. Selviytymisen valttikortit jaetaan yksilöityneissä perheissä, eikä kukaan takaa jaon oikeudenmukaisuutta. Ilmassa leijuvat rajallisiin mahdollisuuksiin liittyvä pessimismi ja ehkä työntekijän väsyminenkin. Yleensä ammatillaiset pyrkivät kuitenkin puheissaan vakuuttamaan päättäjät asiakkaiden ja hyvinvointityön tarpeista:

No, ensimmäiseksi mulle tulee mieleen just tämä, mikä on ihan tosiasia, että näiden lasten ja perheiden erilaisista sosiaalietuuksista ja palveluista on kyllä vähenetty poliittisilla päätöksillä rahaa runsaasti ja kaikista näistä tulorikkaista vuosista huolimatta sitä satsausta ei ole takaisin laitettu sinne, mistä sitä on pois otettu. Ja kaikista huolestuttavista ilmiöistä ja tästä nuorten pahasta olostu huolimatta, mikä on tosiaan, niin

edelleenkin ei satsata riittävästi, esimerkiksi psykiatriseen hoitoon. Jotenkin se kuva, mitä poliitikot itse antaa näillä kaiken maailman optiosysteemeillä ja oman edun tavoittelulla niin kyllähän se heijastuu, siirtyy ihan suoraan tämmöisenä sitten, että muutkin haluaa: heti kaikki tänne mulle nyt! (Lastensuojelun sosiaalityöntekijä, nainen, ehkäisevän päihdetyön tiedotusryhmä)

Päättäjille puhuessaan ammatillaiset painottivat selkeästi perinteisiä hyvinvointivaltioillisia tavoitteita, sen sijaan paikallisyhteisöjen ja perheiden vastuun tai yhteisten arvojen etsintään liittyvät puheet olivat harvassa. Seuraavana on kuitenkin yksi esimerkki yhteisöpuheesta, jossa kaivataan vastuullisuutta sekä ongelmakäyttäytymiseen puuttuvaa otetta.

Siviilirohkeutta tarvitaan, siis jos näkee, että joku lapsi tekee jotain, vaikka se ei ole oma lapsi tai se ei ole minun työntötilani. Sellaista välittämistä toisista ihmisistä. Aikuiset ovat hirveän itsekkäitä, tuijotetaan vain omaan napaan, mutta kun annat, niin saat. Ja meidän nuoret nykyään. Ne ovat hirmu vähän valmiita itse panostamaan. Itse haluavat, että koululta tulee sitä ja asukastalolta tätä, mutta jos olisi, että mitäs he tekevät, että saataisiin joku tapahtuma tai muu, niin mitä he olisivat valmiita itse tekemään. (Koulukuraattori, nainen, lastensuojelun ryhmä)

Samainen koulukuraattori esitti hieman aiemmin ammatillisille tyypillisen, sosiaalisesta kiinni pitävän puheen päättäjille. Ammatilaisten toistuva ja painottuva sanoma oli resurssien tarve ja asiakkaiden puolesta puhuminen: vanhemmat, lapset ja nuoret tarvitsevat kipeästi yhteiskunnan tukia ja palveluita. Ammatillaiset puolestaan tarvitsevat palkassakin näkyvää arvostusta työlleen sekä todellista mahdollisuutta kehittää ja toteuttaa monimuotoista kasvatus- ja hyvinvointityötä. Ehkäisevän työn ja varhaisen tuen toteutuminen näyttää nykyrakenteissa ja nykyresursseilla hankalalta.

Myös kouluissa niin kuin muissakin työpaikoissa on pakko työntekijäresurssuja lisätä, jotta pystytään tähän nykyiseen tilanteeseen edes jollain lailla vastaamaan. Niin kauan kun esimerkiksi lastensuojelu toimii täysin alimitotetuilla työntekijäresurssilla, niin että siellä on kaikkien suositusten mukaisia määriä vähemmän ihmisiä ihan reilusti, sama perhetyöntekijöitä ja kaikkia muita työntekijöitä, mitä vaan voi keksiä, niitä on vaan yksinkertaisesti pakko lisätä! Ett näillä työmäärillä ei todellakaan voida vastata, missään varhasessa vaiheessa. – – Ja myöskin lastensuojeluun lisää resurssuja siihen tarkoitukseen, että työtä voidaan monipuolistaa, elikkä sinne tulis moniammatillisia tiimejä, jotka perehtyis nuorten ongelmiin paremmin. (Sosiaalitoimiston projektityöntekijä, nainen, kontrahtiryhmä)

Ammattilaiset kietovat puheissaan vaateet kansalaisten tasa-arvoisesta kohtelusta, sosiaalisesta tukemisesta ja riittävästä palveluista yhteen oman työnsä arvon ja legitimitietin kanssa. Samalla kun he puhuvat heikoilla olevien puolesta, he puhuvat myös työnsä, ammattinsa ja itsensä puolesta. He osoittavat resurssien tarvetta ja vaativat, vakavasti tai leikin varjolla, apua kokemaansa velvoitteiden ja mahdollisuuksien ristiriitaan. Heidän työnsä tarpeellisuus ja esittämänsä vaatimukset saavat oikeutuksen lasten, nuorten ja perheiden tarpeista ja hädästä. Sosiaalinen omatunto, jakamisen etiikkaa ja ammatilliset projektit eli hyvinvointivaltion rakentamisen ajan moraaliyhteisö ovat voimakkaasti läsnä heidän puheessaan.

Lisäksi ammattilaiset puhuivat valistuksen tarpeellisuudesta: lapsia ja heidän vanhempiaan tulisi valistaa muun muassa pähteistä, lasten psyykkisen kehityksen lainalaisuuksista sekä vuorovaikutus- ja ihmissuhteista. Ammattilaiset antoivat myös erisuuntaisia vinkkejä lainsäädäntöön. He ehdottivat muun muassa ammattilaisten yhteistyövelvoitteen kirjaamista lakiin sekä salassapitovelvoitteiden löyhentämistä yhteistoiminnan helpottamiseksi. Kommunitaristinen vastuu- ja yhteisöpuhe puuttuivat lähes kokonaan ammattilaisten puheista päättäjille, kun taas muussa haastatteluaineistossa sitä löytyi melko runsaasti. Tulkitsen eron johtuvan siitä, että päättäjille on tapana puhua makrotasoisista rakenteellisista tarpeista, resurssivajeista ja yhteiskunnallisista kehityslinjoista, eikä niinkään maalailta sopivaa mikrota-son käytöstä. Seuraava puhe yhdistää yhteisöllisen vanhempien vastuuttamispuheen ja sosiaalisen hallinnan keinot:

Neuvolatoiminnasta sitten vielä tähän vanhemmuuden tukemiseen, tehdään niin, että lapsilisään kuuluu se, että vanhemmat joutuu käymään jossain. Täss on mun manifesti. (Seurakunnan nuorisotyöntekijä, mies, nuorten hyvinvointiryhmä)

Ymmärrän työntekijän pyrkivän puheessaan lakisääteisesti lisäämään vanhempien kontrolloimista siten, että lapsilisät maksettaisiin vain niille vanhemmille, jotka käyttävät lapsiaan säännöllisesti neuvolassa. Vastaavaa raskaana olevien naisten ohjaamista palveluiden pariin harjoitetaan äitiysavustusten, pakkauksen tai rahan, suhteen. Tämä toimintatapa oli kirjattu jo vuoden 1941 äitiysavustuslakiin (Äitiysavustuslaki 1941). Lakiin perustuvien kontrolloikeiden lisääminen nousee aika ajoin esille. Näiden keinojen varjopuolena on

se, että ne voivat sysätä osan palvelun käyttäjästä avun ulkopuolelle.

Neuvottelu käytettävistä keinoista

Jos tarkastellaan hallitukselle suunnattujen puheiden sijasta muuta aineistoa, kommunitaristisuusliberalistinen käänne lähiyhteisön, perheiden ja yksilön vastuiden korostamisineen näkyy selkeästi. Osa haastatelluista ammattilaisista näkee hyvinvointivaltiokriittisessä hengessä ongelmaksi sen, että viranomaiset ottavat liikaa vanhemmille kuuluvaa vastuuta ja vanhemmat ovat puolestaan tottuneet siihen, että valtio suo ja yhteiskunta hoitaa. Ammattilaisten tavoitteena onkin, että ”ei viedä sitä vanhemmuutta vaan tuetaan sitä ja päästään pois tästä tämmöisestä viranomaisvastuusta” (luokanopettaja, nainen & terveydenhoitaja, nainen, kontrahtiryhmä). Läheisverkostoja pitäisi siis vahvistaa viranomaisverkostojen sijaan.

Ratkaisuksi vanhempien heikkoon kasvatusvastuun kantamiseen, niin sanottuun vanhemmuuden puutteeseen, esitettiin ammattilaisten ylläpitämää vanhemmuus- ja arvokeskustelua, heidän antamiaan myönteisiä roolimalleja, vanhempien yhteistoimintaa, oma-apuryhmiä ja yleistä yhteiskunnallista ryhtiliikettä: ”vapaa kasvat- tus on tullut tiensä päähän” (nuorisotalon johtaja, mies, kontrahtiryhmä). Valtionkin pitäisi osallistua tähän tukemalla lasten kotihoitoa ja vanhempien työajan lyhennyksiä, jotta vanhemmat voivat paremmin hoitaa kasvatustehtävänsä. Ammattilaisten tehtävä on rohkaista vanhempia heidän vanhemmuudessaan. Kaiken kaikkiaan lapset ja nuoret tarvitsevat rajoja ja vanhempien valvontaa. Perheiden toivotaan löytävän uudelleen arjen iloja, perheyhteisyyttä ja terveitä arvoja. Tällainen ehkäisevä työ voidaan nähdä hitaana, tulosten osoittamisen kannalta hankalana ideologisena ruohonjuurityönä.

Kun ryhmät pohtivat sopivia tapoja käytännössä puuttua perheiden elämään, esille nousivat kysymykset kansalaisten vapaudesta valintoihin- sa sekä ammatillisen ohjaamisen ja pakottamisen keinoista. Osa ammattilaisista toivoi vanhempien vastuuttamiseen löytyvän uusia, vahvojakin keinoja. Lastensuojelun piirissä olevien lasten vanhemmille soviteltiin uusia, mahdollisia pakotteita ja velvoitteita.

Enemmän vaikka sitten pakollisesti niitä vanhempia mukaan sinne, että vanhemmuus ei loppu siihen, kun se synnytetään se lapsi, siitä se vasta alkaa. – – Että niillä vanhemmilla olisi X prosenttia velvollisuuttakin mukana siellä oikeuksien seassa, joita sitten valtio suo niille vanhemmille. (Leikkiopiston johtaja, nainen)

Viimekädessä jos joku vanhempi valitsee sen, että se menee publiin sen sijaan, että se menisi johonkin perheleirille, niin ei me voida sitä vanhempaa pakottaa. (Lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä, nainen, lastensuojelun ryhmä)

Tässä lyhennetyssä keskustelulainauksessa lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä korostaa vanhempien valinnanvapautta vastauksena leikkiopiston johtajan vastuuttamispuheeseen. Liberaalissa oikeus- ja hyvinvointivaltiossa vanhempia ei käytännössä voida velvoittaa olemaan tietynlaisia vanhempia. Huostaanoton uhka voi toimia vanhemmille jonkinlaisena pelotteena muuttaa toimintaansa, mutta varsinaiset pakottavat keinot ovat vähissä. Voidaan ajatella, että vastuulliseen vanhemmuuteen ohjaamisen välineiksi jäävät ammattilaisen persoona, arvovalta ja kyvyt, joita institutionaalinen konteksti voi vahvistaa tai heikentää. Perheiden yksityisyydellä ja aikuisten valinnanvapaudella on vankka suoja länsimaissa.

Kommunitaristisen ajattelun virittelemiä vastuuttamiskeinojakin haastatteluissa löytyi. Tällaisia olivat erityisesti pelisäännöt ja sopimukset. Vanhempia ja lapsia voidaan sitouttaa esimerkiksi koulun päihdepelissäntöihin virallisuonteisen sopimuksen muodossa, kuten kontraktiryhmässä tehtiin. Vanhemmille ja lapsille suunnatulla sopimuksella halutaan tiedottaa koulun toimintatavoista ja varmistaa heidän sitoutumisensa koulun – ja yhteiskunnan – sääntöihin. Velvoittavuus syntyy henkilökohtaisesta sitoutumisesta allekirjoituksen muodossa, ehkä innoittavista puheista ja koetusta joukkopaineesta. Tällainen vastuuttaminen tapahtuu usein epäsuorasti ja piilotetusti, ilman että perheille annetaan mahdollisuutta avoimeen toiminnan tavoitteita ja keinoja koskevaan keskusteluun. (Määttä & Kalliomaa-Puha 2006.) Kaupallisesta ja oikeudellisesta yhteydestä irrotetun sopimuspaperin hyödyntäminen yhteisön luomisessa on osuva esimerkki puuttumisdilemman ratkaisuyrityksestä, eräänlaisen oikeuden hakemisesta: kaikkien perheiden kanssa tehtävän sopimuksen ajatellaan oikeuttavan koulun puuttumistoimintaa ennalta määrätyillä ehdoilla ja keinoilla.

Yleensä ryhmissä suhtauduttiin yhteisökasvatukseen ideoihin ja mahdollisuuksiin ristiriitai-

semmin. Ryhmien haastatteluissa toistui se, että kun joku ammattilainen esitti yhteisöhallinnan keinoja nuorten tai vanhempien kontrolloimiseen, jonkinlaista puuttumisen kansanliikettä, vastapuhettakin alkoi kuulua:

Enemmänkin jotain tulopoliittisia ratkaisuja siis tällaisia palkat – – ei olisi jakautunut tämä yhteiskunta näin, että mä näkisin, että olisi vähän niinku isommista asioista kyse kuin tuolloisesta kiristyksestä. (Koulukuraattori, nainen, ehkäisevän päihdetyön tiedotusryhmä)

Turha vanhempia on syyllistää aina siitä, että lapset on yksin liian pitkiä työpäiviä. Oikeestihan tässä yhteiskunnassa ei oo mahdollisuutta muuhun kun tehdä pitkiä työpäiviä ja pitää lapsensa muualla. Sitten toisaalta vanhempia vastuutetaan aina siitä, että kasvattaa lapsensa huonosti tai ei tarpeeksi. Oikeestihan vanhemmat näkee lapsensa jonkun tunnin öisin lähinnä ja viikonloppuisin. (Lastensuojelun sosiaalityöntekijä, nainen, nuorten hyvinvointiryhmä)

Osa ammattilaisista näkee yhteisöhallinnan ongelmallisena kiristämisenä; vanhempien syyllistäminen ei pitkälle kannu. Vastapuhetta harjoittivat erityisesti sosiaalityöntekijät eli ammattikunta, jonka puuttuminen koettiin ikäväksi kontraktiryhmässä. Kommunitaristinen puhetapa ja ratkaisut eivät näytä sosiaalityöntekijöitä vakuuttavan. Koulun opettajat sekä nuorisotoimen ja seurakunnan edustajat sen sijaan esittivät vakavammin yhteisöllisen puuttumisen, rajojen asettamisen ja sopimusten mahdollisuuksia. Tämän eron voi liittää näiden instituutioiden työtapaan ja ammattikuntien historialliseen perinteeseen ja työn tavoitteisiin. Sosiaalityötä tehdään usein kohtaamalla erityistukea tarvitsevia yksilöitä tai perheitä. Sosiaalityön luonne yksilöiden ja perheiden tuki- ja kontrolloikeinona herkistää työntekijöitä ehkä näkemään joukkokontrollin leimaavia piirteitä ja tähän ohjaa luultavasti heidän koulutuksensakin.

Kouluissa ja nuorisotyössä sen sijaan kohdataan suuria ryhmiä, ikäluokkia, harrastusporukoita, ja tehdään töitä yhteisöotteella. Ryhmiä pyörittellessä erilaisten pelisääntökeskustelujen nähdään tarjoavan uusia välineitä kurinpitoon ja joukkojen hallintaan. Tulkintani mukaan monet ammattilaiset ottavat vakavasti yhteisöhallinnan heille tarjoaman kansankynttilän tehtävän: alueellisen ja paikallisen yhteisöllisyyden luomisen, kansalaisyhteiskunnan tukemisen, ehkä jopa tuottamisen. Uusilla asuinalueilla tällaiset tavoitteet saatavat korostua. Yhteisökasvatuksen nousu merkitsee pitkälti juuri vanhempiin kohdistuvaa muuospainetta: heidän on syytä oppia pitämään nuo-

risoan silmällä (Törrönen & al. 2004, 230). Liberaalin yhteiskunnan puuttumisdilemman tekee monimutkaiseksi juuri se, että lasten ja nuorten elämään puuttuminen edellyttää interventiota ja vaikuttamista myös vanhempien elämään. Ehkäisevässä työssä autonomiseksi ajateltujen aikuisten elämään kiivetään lasten kasvatusta ja hyvinvointiinstituutioiden kautta. Tämä kiipeäminen alkaa jo lapsen odotusvaiheessa. Arvelenkin, että vuosituhannen vaihteessa tällaiset ammatilliset vaikuttamisyrietykset ovat vahvistuneet.

Osa ammattilaisista painotti haastatteluissa vanhempien vastuuttamista, osa tukemista. Yleisessä, kaikille suunnatussa ehkäisevässä työssä käytetään helpommin vastuuttamispuhetta, jossa korostuvat moraalinen huoli ja vanhempien ohjaaminen oikeanlaiseen vanhemmuuteen keppien ja porkkanoiden avulla. Vanhempien tukemisesta puhuvat taas enemmän ne, jotka näkevät heidän rajalliset resurssinsa läheltä. Heikko vanhemmuuskin on ymmärrettävää, ja yhteiskunnalla pitäisi olla keinoja erityisesti näiden perheiden auttamiseen.

Se on vaan fakta, että ihmiset ei osaa. Vanhemmuus on vaikeata, ett kun itse ei jaksa, niillä voi olla omia juttuja vanhemmilla, oma tausta, ei osata, ei jakseta. Se vaan on näin, ett sen miettiminen, ett niiden pitäisi hoitaa ne kakaransa... Mutta jos siellä tulee ongelmia, kyllä yhteiskunnalla pitää olla jotakin välineitä yrittää auttaa näitä ihmisiä sitten, tai sitten jättää ne heitteille, ett se on toinen vaihtoehto, ett siinähän jokainen pärjää, miten (pärjää). Se olisi aika huono yhteiskunta. (Nuorisotyöntekijä, mies, terapeuttinen ryhmä)

Kommunitaristiset ideat mahdollistavat kuitenkin myös muita toteuttamisareenoita kuin vanhemmuuden vahvistamisen. Koko kylä kasvattaa -tunnuksen kaupunkilaisessa versiossa olisi mahdollista yhdistää ammattilaisten voimat vaikakapa päihneiden myynnin valvontaan, mikä helpottaisi myös vanhempien valvontavastuuta.

Mä jäin miettimään sitä koko-kylä-kasvattaa -idea, sehän on kuitenkin niiden yhteisten pelisääntöjen sopimista, mitä kaikki noudattaa. – – Mulla tuli mieleen päihteistä, mitä esimerkiksi tää työryhmä voisi tehdä konkreettista, niin kampanjoita sitä vastaan, ett esimerkiksi tuossa ostarilla, että ne ei myy alaikäisille olutta ja ett ne kysyy papereita. – – Sehän on ikään kuin sellaista yhteisöllisyyttä silloin kun siitä tiedotetaan ja siitä menee... tieto kaikille tahoille, ett siitä on kaikki niinkun tietoisia, ett tähän me pyritään ja tähän me halutaan vaikuttavuutta. Mä en usko siihen sellaiseen hienoon koko-kylä-kasvattaa -ideaan, ett kaikki kokee hienoa yhteisöllisyyttä, kaikki tunnetaan näin. Ei se sitä oo. Ei tällöisissä kaupungeissa varmaan koskaan

päästä siihen mutta nää on tällöisiä pikkuasioita. Tai siis iso asia tääkin on, ollaan sen yhden asian takana. – – Pyritään saavuttaa sillä jotain hyvää näillä alueilla. (Seurakunnan projektivastaava, nainen, ehkäisevän päihdetyön tiedotusryhmä)

Tässä projektivastaava esittää mahdollista ehkäisevän päihdetyön toimintalinjaa, joka ryhmällä oli etsinnässä. Hän näkee, että ammattilaiset voisivat aktiivisesti vaikuttaa paikallisiin anniskelupaikkoihin ja tiedottaa yhteisistä menettelytavoistaan kaikille asianosaisille, myös koteihin. Tässä ehdotuksessa ehkäisevän päihdetyön radikaali yritysiksiin kohdistuva paikallistoiminta yhdistetään yhteisön aktiiviseen rakentamiseen. Kyseessä on kuitenkin vain ehdotus. Yhteistoimintaan ryhtyminen vaatisi paikallisviranomaisilta luottamusta juuri tämän toiminnan järjestyksen ja käytännön toimia asian hyväksi. Yhteistä tahtotilaa on kuitenkin vaikea saada aikaiseksi tässä ryhmässä. Moraalilyhteisöllinen neuvottelu jää suunnittelun asteelle eikä varsinaista yhteistoimintaa synny.

Yhteistoiminta ryhmissä

Verkostotyön ideaalina pidetään tasavertaista, kaikkia osallistujia hyödyttävää, ei-hierarkkista tavoitteellista toimintaa (Uusikylä 1999), mutta tutkimissani ryhmissä yhteistä tavoitetta on toisinaan perin vaikea löytää ja yhteistyön hyödyn jakautumisen epäoikeudenmukaisuus ja toisen sektorin hyödyksi toimiminen huolestuttavat osaa ammattilaisista. Ammattien hierarkiat näkyvät myös väistämättä ryhmätyössä. Haastattelujen ryhmien tavoitteet, toimintatavat ja kokemus ryhmätoiminnan mielekkyydestä vaihtelivat. Ryhmistä ne, jotka pystyivät määrittelemään selkeitä tarpeita, kykenivät myös yhteistoimintaan asioiden korjaamiseksi. Ryhmät, joilla oli vaikeuksia määritellä toimintansa tavoitteita ja kouriintuntuvia ongelmia, turhautuivat helpommin neuvotteluihin, koska neuvottelujen kohde ei ollut selvillä. Käytännölliseen ja motivoivaan yhteistyöhön ongelmissa olevien perheiden hyväksi kykeni seitsemästä ryhmästä neljä.

Vakiintunut *lastensuojelun ryhmä* (ryhmä 1, kokoonpano liitteessä 1) keskittyi suunnittelemaan ja toteuttamaan lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteitä vaikeuksissa olevien lasten ja nuorten kohdalla ja seurasi heidän tilannettaan eri toimipisteissä, joissa alueen runsaat sosiaaliset ongelmat ilmenivät lasten ja nuorten maail-

massa (Määttä 2004b). Ryhmä toimi lapsikeskeisesti, ei niinkään perhekokonaisuutta painottaen. Ryhmän työtä ohjasivat ja säätelivät lastensuojelulaki ja hyvinvointivaltiollinen tasa-arvon eetos. Ryhmätyössä näkyivät kuitenkin työntekijöiden hierarkkiset suhteet siten, että esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä oli vahvempi asema kuin nuorisotyöntekijöillä, ja ryhmä hyväksyi sen. Lastensuojelun vahva asema ryhmässä perustui pääasiassa sen toimivaltaan ja vastuuseen vaikeissa perhetilanteissa elävien lasten kohdalla. Ryhmä toimi tavallaan sekä lastensuojelun resurssina että siihen kohdistuvana paineena, koska siinä tuotiin esille muiden hallinnonalojen ammattilaisten vakavia huolia, joihin he odottivat lastensuojelun puuttuvan. Lain salliman suoran puuttumisen hitaus hämmästytti ja puhutti.

Mä en tiedä niitä kriteerejä, onko olemassa tietyt säännöt, jolloin voidaan vastaanottaa lapsi huostaan. Joskus tuntuu, että saman lapsen pahoinvointia näkee neljä, viis, kuus vuotta ja se menee koko ajan huonompaan suuntaan, niin se tunne, että eiks tällä oo mitään merkitystä, eiks me nyt voida tehdä mitään sen lapsen elämän hyväksi. Se tekee sellaisen voimattomuuden tunteen. (Seurakunnan nuorisotyönohjaaja, nainen, lastensuojelun ryhmä)

Tossa on ehkä just se, että laki velvoittaa yrittämään avohuollon tukitoimia niinkuin oikeastaan kaikkea mahdollista, mitä keksitään ennen kuin voidaan ottaa vastentahtoisesti huostaan, erityisesti jos vanhemmat ei suostu tai lapsi ei suostu niin sitä täytyy yrittää kaikenlaista, vaikka sen ehkä vois terveellä järjellä ajatella etukäteen, että tuskin onnistuu. Joskus tietysti onnistuukin eikä mitään huostaanottoja tarvita. (Lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä, nainen, lastensuojelun ryhmä)

Lasten ja nuorten tarpeiden vakavuus motivoi ryhmää yhteistoimintaan. Ryhmä oli kaukana ei-hierarkkisesta verkostoitumisen ihanteesta ja omaehtoisesta yhteistoiminnasta. Laki ja sen tulkinta olivat ryhmässä keskeisiä. Ryhmän toiminnan vahvuutena olivat melko pysyvät yhteistyösuhteet – siis myös työsuhteet – ja konkreettisiin tarpeisiin vastaava viranomaisaktivismi, jossa ei kartettu myöskään järjestöjen ja nuorten osallistumista. Ryhmässä asiantuntijavetoisen sosiaalisen hallinnan rinnalla kulkee luontevasti myös kansalaisjärjestö- ja kansalaisaktiivisuussuuntaus ilman kommunitaristista painotusta.

Jos ajatellaan tätä porukkaa niin mehän tehtiin yhteistyötä kahdeksan vuotta, vedettiin näitä kesäakatemia kursseja... että kun lama tuli, kun määrärahat pieneni, kaikki laitettiin hynttyyt yhteen ja järjestettiin kahden viikon kurssuja tällä alueella ja saatiin hyvin paljon toi-

mintaan just tällaisia nuoria ja lapsia, joista oltiin huolissaan, että sosiaalivirasto maksoi heidän kurssimaksunsa ja leikkikentän kautta saatiin ruoka kaikille ja siten myös saatiin palkattua nuoria palkalliseen työhön vetämään näitä kurssuja, että se toiminta suurin piirtein rahoitti itse itsensä ja samalla saatiin juhannukseen asti lähestulkoon turvattua niiden lasten kesä, kunnes vanhemmat alotti kesälomiaan. (Seurakunnan nuorisotyöntekijä, nainen, lastensuojelun ryhmä)

Sosiaali- ja terveystoimen esimiehistä koostuvan *päihdepalvelujen suunnitteluryhmän* (ryhmä 5) kyky yhteistoimintaan liittyi selkeään, jaettuun tehtävään huolehtia alueen päihdepalveluiden kehittämistä ja tasapuolisuudesta². Asiantuntemus, johtamis- ja kokoustaidot sekä resurssien haku ja suuntaaminen olivat ryhmän valtteja. Ryhmä koettiin tarpeelliseksi neuvotteluforumiksi ja toiminnan alkuunpanijaksi. Ryhmä oli toiminnut aktiivisesti päihdeongelmaisten auttamiseksi ja oli yhteistoimin perustanut alueelle muun muassa katkaisuhuutoyksikön sekä päihdeongelmaisten toimintakeskuksen, jossa asiakkaiden on mahdollisuus saada vertaistukea.

Katkaisuhuolto on perustettu, joo se on viimeisin. Ensimmäinen oli tällainen toimintakeskus, että tää työryhmä oli sitä ideoimassa ja tuota käynnistämässä ja tukemassa määrärahojen hankkimista ja perusteellisesti perehdyttiin aiheeseen, käytiin jopa Kööpenhaminassa tutustumassa vastaaviin päihdehuollon palveluihin tällaisiin päiväkeskustyyppisiin. – – Tää tarve tällaiseen päiväkeskustoimintaan nousi laman jälkeen, kun hyvin suuri osa jäi asiakkaista työttömäksi ja sitte näillä terapialla ja muilla tukipalveluilla ei pystytty riittävästi heitä tukemaan, että on joku paikka, missä voi olla selvinpään ja puuhailia ja tällä tavalla ja muuta ja saada sitä vertaistukea... ett se oli meillä semmoinen yhteinen huoli silloin tässä työryhmässä. (A-klinikan ja nuorisoaseman johtaja, nainen, päihdepalvelujen suunnitteluryhmä)

Samankaltaista toimeliaisuutta löytyi uudesta koulukeskeisestä *kontraktiryhmästä* (ryhmä 6), joka yhdisti kommunitaristista ajattelua käytännön pulmien ratkaisemiseen. Se kehitteli pelisääntöjä alueen ammattilaisten yhteistyöhön sekä sopimusmallia tiedottaessaan oppilaille ja heidän kodeilleen koulun toimintatavoista. Ryhmällä oli yhteisöratkaisukeskeinen ote toiminnassaan: kun keskustelussa nousi esille jokin käytännöllinen ongelma, esimerkiksi huoli luokasta järjestys-

²Vaikka ryhmän toiminta painottui nuorten ja aikuisten päihdepalveluihin ja vaikka ehkäisevä lapsiin ja nuoriin suuntautava ote oli toiminnan marginaalissa, katson ryhmäinterventio tuottaneen tietoa, jota voi hyödyntää tässä tutkimuksessa.

ongelmien takia poistettujen oppilaiden tilanteesta, ryhmän jäsenet etsivät yhdessä ratkaisua pulmaan ja sopivat työnjaosta asian järjestämiseksi. Nähty tarve sai heidät toimimaan yhdessä. Toisaalta tuota tarpeen havaitsemista vauhditti osaltaan opettajille säädetty vastuu myös niistä oppilaista, jotka on poistettu luokasta. Tähän toimintaan lupautuivat mukaan myös kouluinstituution ulkopuoliset toimijat. Tällaiseen poikkihallinnolliseen yhteistyöhön koulun sisällä oli olemassa jo vakiintuneita muotoja; esimerkiksi nuorisotalon väki osallistui koulutyöhön muun muassa järjestämällä luokkia ryhmiksi.

Ongelmissa olevia perheitä hyödyttävään yhteistoimintaan kykeni myös instituutioista irrallinen, joskin niiden ammattilaisresursseja hyödyntävä *terapeuttinen ryhmä* (ryhmä 2), jonka vetäjä oli kaupunginosayhdistyksen projektityöntekijä. Ryhmä pyrki toiminnallaan tukemaan lasten ja heidän vanhempiansa tunne-elämän taitoja sekä elämänhallintaa terapeuttisella otteella. Käytännössä ryhmän jäsenet ohjasivat lasten toiminnallisia pienryhmiä ja olivat aiemmin toimineet tukihenkilöinä ongelmaperheissä. Ryhmä painotti koko perheen tuen tarvetta sekä ammattilaisten keskinäistä tasavertaisuutta tässä työssä. Nykyiset organisaatio- ja ammattihierarkiat nähtiin aidon yhteistyön esteinä.

Mä koen, että meidän eri ammattikuntien työtä ei arvosteta yhtä paljon, eli luodaan semmoinen käsitysmaailma, että joku on tärkeämpi kuin joku toinen. Käytännössä se minusta pohjautuu siihen, että lastensuojelulla on eniten valtaa. Sillä on oikeasti eniten valtaa. Siihen tulee se harha, mun mielestä se on harha, ett se oikeuttaa, että lastensuojelu on jotenkin tärkeämpi kuin joku muu. Tai että koulussa rehtori on yks vallan symboli kanssa, että hän olisi jotenkin tärkeämpi ihminen kuin joku opettaja tai joku nuorisotyöntekijä. Kun kuitenkin se valtarakenne pitäisi suhteuttaa asiakaisiin ja lapsiperheisiin, ett siinä meillä ei ole kellään yhtään enempää valtaa. (Projektityöntekijä, mies, terapeuttinen ryhmä)

Ryhmä eli keskellä ristiriitaa: se korosti etäisyyttään hierarkkisesta palvelujärjestelmästä, erityisesti alueensa kaaosmaisesta, johtamisen ongelmassa kampailevasta lastensuojelusta, ja toisaalta kaipasi toimintansa tunnustamista samalta taholta. Haastatteluiden aikana ryhmä pohti yhteistyökokemuksiaan ja kokosi oppimaansa, koska projekti ja sen rahoitus olivat päätymässä ja ryhmän vetäjä oli siirtymässä toisiin tehtäviin. Moniammatillinen yhteistyö oli osoittautunut hankalaksi. Vaikka ryhmä oli tehnyt pioneerimaista työ-

tä lasten ja perheiden hyväksi ja kehittänyt monipuolisia välineitä, sen toiminta oli haavoittuvaa ja altista vastoinkäymisille. Ryhmätoiminnan kontekstina oli kaupunginosa ja sen vaikeuksissa olevat perheet; selkeät institutionaaliset puitteet puuttuivat. Ryhmä lopetti vaihtoehdoisen yhteistoimintansa, ja projekti arkistoitiiin päättyneiden hankkeiden mappiin.

Kolmea ensimmäistä yhteistoimintaan kykenevää ryhmää yhdistävät laeissa ja asetuksissa säädelty ammattilaisten vastuu, resurssien etsintä hyvinvointivaltion murroksessa, työntekijöiden antamus ja selkeisiin tarpeisiin vastaaminen. Suvun yhteistoiminnan ehto näyttää myös olevan rajattu toiminta-alue: lastensuojelu, päihdehuolto ja koulu ovat kaikki vahvoja instituutioita yhteiskunnassa. Ryhmien toiminta suuntautui näihin selkeisiin konteksteihin eikä poikkihallinnolliseen avaruuteen, ei-kenenkään maalle. Yhteistoimintaan osallistuvien ammattilaisten oli siis koettava näiden instituutioiden tavoitteet omikseen ja nähtävä niiden hyödyttävän myös omaa työtään. Huoli toiselle hallinnonalalle valuvasta työpanoksesta ei näytä haittaavan näiden ryhmien yhteistoimintaa. Ryhmillä on työnsä taustalla selkeä tavoite. Yhteistoimintaa helpottavat siis selkeät raamittavat tekijät. Ryhmät hyödynsivät ammatillisia hierarkioita, ”asiakkaidensa” konkreettista hätää sekä oikeuttaan ja vastuutaan toimia. Neljäs ryhmä jakoi osan näistä piirteistä. Siinä vastustettiin kuitenkin hierarkioita, byrokraattista painolastia sekä vakiintuneita instituutioita ja etsittiin uudenlaista autenttisuutta auttamistyöhön. Projektimuotoisuus mahdollisti tämän, mutta johti osaltaan myös toiminnan juurtumattomuuteen.

Pohdinta

Haastatteleman viranomaiset ja ammattilaiset toimivat jännitteisessä ja herkässä maastossa. He tarjoavat julkisia hyvinvointi- ja kasvatustalvueluja lapsille, nuorille ja heidän perheilleen ja toteuttavat yhteiskunnallista ohjaamista sopivaksi katsottuun elämään. Ammattilaiset toimivat sosiaalisina linkkeinä valtion ja perheiden, julkisen ja yksityisen välillä. Alueellinen ehkäisevä työ, niin paljon kuin siinä nykyään painotetaan kansalaisten, vapaaehtoisuuden ja jossain määrin myös yrityssektorin merkitystä, perustuu kuitenkin ennen kaikkea ammattilaisten aloitteisiin ja työpanok-

seen. Ammatillaisia palkataankin enenevässä määrin juuri koordinoimaan ja ohjaamaan paikallista toimintaa, verkostoitumisen priimusmootoreiksi. Nimitänkin suomalaista kommunitarismin sovellusta viranomaisvetoiseksi yhteisöhallinnaksi. Kommunitaristinen koko kylä kasvattaa -ajatus on herättänyt toiveita viranomaisten, ammattilaisten ja kansalaistoimijoiden yhteisestä järjestäytymisestä lasten ja nuorten hyväksi.

Haastatteluaineistoni valossa voidaan tulkita, että ammatillaiset käyvät – tai ainakin pyrkivät käymään – yhteisöllistä neuvottelua ehkäisevän työn keinoista, mutta se tapahtuu lähinnä ammattilaisten kesken. Poliittisen retoriikan peräänkuuluttama moraaliyhteisön laajentaminen kansalaisten pariin on hankalaa, eivätkä kaikki ammatillaiset näe sitä tavoiteltavaksikaan. Kommunitaristiset ideat yhteisöllisestä puuttumisesta innostavat joitakin ammatillaisia, mutta käytännössä viranomais- ja ammatillaisverkostot eivät voi jakaa puuttumisen oikeuttaan ja vastuutaan esimerkiksi vanhempien verkostolle. Koko kylän puuttumistoiminta vaikuttaa ohuelta tai leimavalta erityisesti niistä ammatillisista, jotka toimivat heikoilla olevien perheiden parissa. Kansalaisten vertaistuelle ja oma-apuryhmille on kyllä tilansa, mutta ammatillinen puuttuminen edellyttää jyrkempiä toiminnan perusteita kuin myötätuntoon ja sosiaalisiin siteisiin perustuva vapaaehtoistyö.

Liberaalin yhteiskunnan puuttumisdilemma eli kysymys siitä, millä perusteilla jokin yhteiskunnallinen toimija – viranomainen, ammatillaisverkosto tai vaikkapa projekti – voi ylittää yksityis- ja perhe-elämän rajoja ja puuttua toisten elämään, on tutkimissani ryhmissä ja ylipäätään ehkäisevässä työssä oleellinen. Millaisena tämä puuttumistoiminta on oikeutettua, yleisesti hyväksyttyä ja sopivaa? Perhe-elämä on pitkälti kuulunut intiimiin yksityisyyden piiriin, se on julkisuudelta suojattua ja katseilta piilossa. Samalla se on elämänalue, jossa yksilöiden, perhekokonaisuuden ja yhteiskunnan intressit polveilevat ja taistelevatkin keskenään, siksi perhe-elämä on ollut ja on edelleen monin tavoin valtiiovallan ja asiantuntijoiden erityistarkkailun ja sääntelyn alaista. Lap- sen odotukseen, kasvuun ja kasvattamiseen liitty-

vien, elämää suojelevien ja kontrolloivien instituutioiden kautta biopoliittinen valvonta kiipeää aikuistenkin elämään.

Voidaan ajatella, että puuttumisen perheiden elämään oikeuttavat erityisesti sellaiset teot, joissa lasten henki, terveys ja mahdollisuudet täysivaltaiseen toimijuuteen ovat vaarassa. Mitä suurempi vaara, sitä selkeämpi tarve ja oikeutus ammatillisilla on puuttua asiaan. Puuttumistarpeen toteaminen edellyttää usein neuvotteluja ammattilaisten kesken. Tutkimukseni valossa sekä hyvinvointivaltiolliset että kommunitaristiset ideat voivat tarjota poikkihallinnollista ryhmää yhdistävän ja käytännön toimintaa innoittavan perustan. Pelkästään yhteisöhallinnan ideoihin perustuva toiminta ei kuitenkaan pitkälle kannu. Perheitä tai yksilöitä tukevaan toimintaan tarvitaan muitakin.

Ryhmistä ne, jotka painiskelivat selkeiden ongelmien tai tarpeiden kimpussa, kykenivät myös käytännön yhteistoimintaan. Poikkihallinnollinen yhteistyö, jota toteutettiin jossakin institutionaalisessa kontekstissa – esimerkiksi koulussa, päihdehuollossa tai lastensuojelussa –, saattoi vakiintua. Tämä edellyttää sitä, että toimintaan osallistuvat muiden hallinnonalojen ammatillaiset näkevät kyseisen toiminnan hyödyt. Usein tällainen yhteistoiminta edellyttää myös ammatillisten valta- ja vastuuasetelmien hyväksymistä. Lisäksi tarvitaan toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä, sen säätelemää viranomaisvastuuta, toimivaltaa ja oikeutta puuttua lasten ja nuorten epäinhimillisiin olosuhteisiin.

Poikkihallinnollisessa ehkäisevässä työssä ei etupäässä ole kyse uudesta, vanhan kaavan *sijaan* rakentuvasta toiminnasta – tasavertaisesta dialogista ja uusista innovaatioista – vaan vanhan hyvinvointivaltiollisen perinteen *päälle* rakentamisesta, vanhan kertautumisesta ja jopa toimivuudesta. Toisin sanoen lait, instituutiot, hierarkiat ja sektorikohtaiset vastuut ovat edelleen merkittäviä hyvinvointi- ja kasvatustyössä. Myös ammatillisen puuttumisen eettiset pulmat jatkavat elämänsä. Beckin (1995) hahmottelema toiminnan refleksiivisyyden ja neuvoteltavuuden tila lienee kuitenkin poikkihallinnollisen yhteistyön myötä lisääntynyt.

KIRJALLISUUS

- ALASUUTARI, PERTTI: Suunnittelutaloudesta kilpailutalouteen. Miten muutos oli ideologisesti mahdollinen? *Yhteiskuntapolitiikka* 69 (2004): 1, 3–16
- BECK, ULRICH: Poliittikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivistä modernisaation teoriaa. Teoksessa: Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott: *Nykyajan jäljillä: refleksiivinen modernisaatio*. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino, 1995
- DEAN, MITCHELL: *Governmentality. Power and Rule in Modern Society*. London: Sage, 1999
- ETZIONI, AMITAI: Positive Aspects of Community and the Dangers of Fragmentation. *Development and Change* 27(1996): 2, 301–314. <http://www.gwu.edu/~ccps/etzioni/A244.html> (25.4.2006)
- GIDDENS, ANTHONY: *The Third Way. The renewal of social democracy*. Cambridge: Polity, 1998
- HAATANEN, KALLE: Yhteisöllinen kysymys. Yhteisöllisyys, yksilöllistyminen ja ehkäisevän sosiaalipolitiikan mahdollisuus. *Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja* 1997: 25. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 1997
- HELÉN, ILPO: Hyvinvointi, vapaus ja elämän politiikka: foucaultlainen hallinnan analytiikka. S. 206–236. Teoksessa: Rahkonen, Keijo (toim.): *Sosiologisia nykykeskusteluita*. Helsinki: Gaudeamus, 2004
- HIRSCH, JOACHIM: *Turvavaltio. "Saksan malli", sen kriisi ja uudet yhteiskunnalliset liikkeet*. Tampere: Vastapaino, 1983
- ITÄPUISTO, MARITTA: Kokemuksia alkoholiongelmisten vanhempien kanssa eletystä lapsuudesta. *Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet* 124. Kuopion yliopisto, 2005
- JULKUNEN, RAIJA: Hyvinvointivaltio moraaliyhteisönä: yhdenmukaisuus, ero ja oikeudenmukaisuus. S. 104–125. Teoksessa: Virkki, Juha (toim.): *Ydinperheestä yksilöllistyyviin perheisiin*. Porvoo: WSOY, 1994
- JULKUNEN, RAIJA: Hyvinvointipalvelujen uusi politiikka. S. 168–186. Teoksessa: Henriksson, Lea & Wrede, Sirpa (toim.): *Hyvinvointityön ammatit*. Helsinki: Gaudeamus, 2004
- KARLSSON, THOMAS & TÖRRÖNEN, JUKKA: Valtion ja kuntien ristiäisaloissa: uusien yhteisöohjelmien rationaalisuus paikallisviranomaisten näkökulmasta. S. 196–215. Teoksessa: Törrönen, Jukka (toim.): *Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisaantely*. Helsinki: Gaudeamus, 2004
- KUUSI, ENO: *Sosiaalipolitiikka*. Porvoo: WSOY, 1931
- KYMLICKA, WILL: *Contemporary Political Philosophy. An introduction*. Second edition. Oxford University Press, 2002
- MÄÄTTÄ, MIRJA: Moniammatilliset ryhmät ehkäisevän päihdetyön toteuttajina Helsingissä. *Tutkimuskatsauksia* 4/2004. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2004. 2004a
- MÄÄTTÄ, MIRJA: Moniammatillisten ryhmien toimintaideologiat ja nuorten hyvä elämä. S. 106–116. Teoksessa: Paju, Petri (toim.): *Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi*. Helsinki: Stakes, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimus neuvottelukunta, 2004. 2004b
- MÄÄTTÄ, MIRJA & KALLIOMAA-PUHA, LAURA: Sopivaksi kasvattava yhteiskunta. S. 179–193. Teoksessa: Rantala, Kati & Sulkunen, Pekka (toim.): *Projektiyhteiskunnan kääntöpuolia*. Helsinki: Gaudeamus, 2006
- MÄÄTTÄ, MIRJA & RANTALA, KATI: The evaluator as a critical interpreter – comparing evaluations of multi-actor drug prevention policy. *Evaluation: The International Journal of Theory, Research and Practice*. Julkaistaan 2007
- RAHKONEN, KEIJO: Mitä on tapahtumassa sosiaalipolitiikassa ja hyvinvointivaltiolle? "Kolmannen tien" sosiaalipolitiikasta. S. 65–88. Teoksessa: Nurminen, Eija (toim.): *Sosiaalipolitiikan lukemisto*. Helsinki: Palmenia, 2000
- RAUHALA, PIRKKO-LIISA & SIMPURA, JUSSI & UUSITALO, HANNU: Hyvinvoinnin tutkimusperinteet, hyvinvointipolitiikka ja 1990-luvun uudet avaukset. *Yhteiskuntapolitiikka* 65 (2000): 3, 191–206
- ROSE, NIKOLAS: *Powers of Freedom. Reframing Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999
- SAASTAMOINEN, MIKKO: Yhteisöt epävarmuuden ajassa – yhteisöllisyyskeskustelun myöhäismodernien ja virtauksia. S. 81–119. Teoksessa: Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.): *Polis ja kosmos. Kulttuurisen globalisaation suuntia*. Jyväskylä: SoPhi, 2002
- SAURAMA, ERJA: Vastoin vanhempien tahtoa. *Tutkimuksia* 2002: 7. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2002
- SULKUNEN, PEKKA & RANTALA, KATI & MÄÄTTÄ, MIRJA: Kantaa ottamattomuuden etiikka ja ehkäisevän päihdetyön ongelma kulutusyhteiskunnassa – esimerkkinä Klaari-projekti. *Janus* 11 (2003): 2, 100–121
- TOURAINÉ, ALAIN: *The voice and the eye. An analysis of social movements*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981
- TÖRRÖNEN, JUKKA & KARLSSON, THOMAS & KORANDER, TIMO & SOINE-RAJANUMMI, SEPPO: Julkisen tilan moraalisaatelyn jännitteet. S. 216–233. Teoksessa: Törrönen, Jukka (toim.): *Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisaantely*. Helsinki: Gaudeamus, 2004
- UUSIKYLÄ, PETRI: Verkosto valintana. S. 47–70. Teoksessa: Virtanen, Päivi (toim.): *Verkostoituva asiakastyö*. Helsinki: Kirjayhtymä, 1999
- ÄITTIYSAVUSTUSLAKI 424/1941.

ENGLISH SUMMARY

Mirja Määttä: Multi-agency teamwork and intervention in family problems (Poikkihallinnolliset ryhmät ja perheiden ongelmiin puuttuminen)

Multi-agency teamwork is a key way of organising ethically challenging preventive interventions aimed at pre-empting risks related to lifestyles and living conditions. For the purposes of this study I have interpreted multi-agency groups as forums of professional negotiation or as an attempt to create a space where the intervention dilemma of liberal society can be addressed: the dilemma of when and how is it justified and necessary to intervene in the life of children and their families, and when and where it is not so. Based on focus group interviews, this article sets out to explore what kind of structural support professionals require and what kind of preventive interventions they propose in order to resolve the intervention dilemma. The article also discusses the conditions on which these groups proceed to practical co-operation.

An element of tension in multi-agency collaboration is introduced by the fact that its objectives are anchored both to the old welfare state tradition and to communitarian rhetorics, which emphasises the role of immediate communities and their moral obligations. A sense of social conscience can be detected in the commentaries of professionals, coupled with an ethics of sharing and professional projects, i.e. the moral community of the era of welfare state development. At the same time as they advocate the rights and interests of the underprivileged and highlight their lack of resources, they also defend themselves, their own work and profession. On the other hand their commentaries also include a communitarian and neoliberal emphasis on the immediate community, families and individuals. Some professionals were keen to see new and even forceful interventions to make parents assume their responsibilities. Some professionals took the view that this is a problematic approach; putting the blame squarely on parents is not a sustainable solution. Social workers in particular advocated an oppositional view. School teachers as well as people from youth services and local parishes, by contrast, took more seriously the prospects of

community intervention, the imposition of boundaries and agreements.

Four out of seven groups showed that they were capable of active co-operation. In the light of my research both welfare state and communitarian ideas might provide a unifying and inspiring foundation for multi-agency collaboration. However, no operation based on ideas of community governing alone will be sustainable. Activities and interventions that genuinely benefit families or individuals need to be more broadly-based than that. The groups that grappled with clear, specific problems or needs were also the most capable of practical collaboration. Multi-agency collaboration in some institutional context – for example at school, in social work with substance abusers or in child welfare – had the best prospects of becoming established. This requires that the professionals from other administrative branches who are involved in the operation recognize the benefits of the activity concerned. Very often this kind of collaboration also requires an approval of professional powers and responsibilities. It is also necessary to have legislative mechanisms in place so that the authorities concerned have the rights and powers to intervene in inhumane situations involving children and youths. A clear framework facilitates co-operation.

The intervention dilemma of liberal society, the question of how and on what grounds an authority, professional network or project within that society may transgress the boundaries of private and family life and intervene in their life, is central to the work of the groups I studied and in preventive work more generally. Multi-agency preventive work is not about the replacement of old formulas, but about a reorientation that is firmly grounded in the old welfare state tradition: its laws, institutions, hierarchies and sectoral responsibilities, all of which remain significant in welfare and educational work because in liberal society, intervention requires a strong and firm foundation.

KEY WORDS

Multi-agency teamwork, prevention, social problems, dilemma of professional intervening, families, community, Finland

Liite 1. Haastateltujen moniammatillisten työryhmien jäsenet ryhmittäin

Ryhmä	1	2	3	4	5	6	7	Yht.
Nuorisotalo								
johtaja	1					1	1	3
nuorisotyöntekijä	2	3	1				2	8
yhteensä								11
Koulu								
opettaja			1	3		1		5
erityisopettaja						1		1
kuraattori /sos.toim.	1		1			1	1	4
koulupsykologi	1							1
terveydenhoitaja /terv.kesk.						1		1
yhteensä								12
Terveyskeskus								
ylihoitaja					1			1
erityissuunnittelija					1			1
yhteensä								2
Sosiaalitoimisto								
johtava sosiaalityöntekijä	1				3			4
sosiaalityöntekijä	3		2				1	6
perhetyöntekijä tmv.	1	2	2				1	6
Klaarin työntekijä tmv.			1	1	1	2	1	4*
yhteensä								20
Leikkipuisto								
johtaja/vastaava	1	1	2					4
ohjaaja	1							1
yhteensä								5
Evankelis-luterilainen seurakunta								
nuoriso-ohjaaja	1	1					1	3
iltapäivä-/perhetyöntekijä			1					1
projektityöntekijä			1	1				2
yhteensä								6
Kaupunginosayhdistys								
projektityöntekijä		1						1
Vanhempia ryhmän jäsenenä				*		*		
Yhteensä	12	9	12	5	6	7	8	57

1 = Lastensuojelun ryhmä
2 = Terapeuttinen ryhmä
3 = Ehkäisevän päihdetyön tiedotusryhmä
4 = Kasvatusyhteistyöryhmä
5 = Päihdepalvelujen suunnitteluryhmä
6 = Kontraktiryhmä
7 = Nuorten hyvinvointiryhmä
* Päällekkäisyys poistettu, sama henkilö osallistui kolmen eri ryhmän jäsenenä haastatteluun.